

В Диссертационный совет 6D.KOA-018
при Таджикском национальном университете
(734025, г. Душанбе, пр. Рудаки, 17)

ОТЗЫВ

на автореферат диссертации Рахмонзода Абдулло Курбонали тему:
«Основные вопросы права коммунальной собственности», представленной
на соискание учёной степени кандидата юридических наук по
специальности 12.00.03. – Гражданское право; предпринимательское
право; семейное право; международное частное право

Начиная рассмотрение автореферата диссертационного исследования А.К. Рахмонзода, следует отметить, что актуальность его достаточно высока, так как в работе исследуются особенности реализации права коммунальной собственности с точки зрения гражданского права в Республике Таджикистан (далее ТР) различными административно-территориальными образованиями. Стоит отметить, что в РТ административно-территориальные единицы в лице органов местного самоуправления, поселковых и сельских джамоатов осуществляли полномочия по владению, использованию и распоряжению своим имуществом. Государственная собственность в РТ создана по двухуровневому принципу (республиканской и коммунальной), и по этой причине роль органов местного государственного управления в решении вопросов местного значения и коммунального хозяйства должна быть основополагающей. Такая ситуация требует, чтобы все уровни государственной власти и местного самоуправления имели достаточно средств и экономически были самостоятельными для выполнения своих соответствующих обязательств.

Автором удачно сформулирована цель исследования, которая определила его задачи. Объектом исследования автор обозначил общественные отношения, общественные отношения, связанные с коммунальной собственностью и представляющие собой механизм имущественных отношений с участием

местных органов государственной власти. Предмет исследования состоит из анализа норм законодательства РТ, регулирующих реализацию коммунальной собственности, анализа правоприменительной практики по ней, а также анализа неясных аспектов теории права коммунальной собственности.

В работе дается авторское определение понятия «Коммунальная собственность», а именно это «материальные имущества, в частности денежные средства, владение, пользование и распоряжение которыми осуществляется местными органами государственной власти».

В работе, судя по автореферату, автором сформулировано большое количество предложений, заслуживающих поддержки. Так, следует согласиться с мнением автора о том, что право коммунальной собственности имеет следующие характеристики: оно является продуктом применения теории «разделенной собственности» (*dominium divisum*) и связано с институциональными изменениями, точным разделением должностей (задач) и качественной координацией деятельности центральных и местных органов государственной власти (положение 4). Более того, интересной является идея в работе, которая указывает на то, что «Погранично-территориальные образования ГБАО, областей, городов, районов, посёлков и селений являются особыми субъектами гражданского права, а их правоспособность ограничена, поэтому они не могут заниматься любым видом деятельности, за исключением исполнения своих обязанностей, которые конкретно определены законом по отношению к ним» (положение 5).

Стоит отдельно отметить, что существенную научную ценность диссертации имеют выводы автора, основанные на сравнении различных административно-территориальных образований в РТ, в зависимости от их правового статуса.

Особо хотелось бы отметить значительное количество, уровень и объём публикаций, отражающих основные положения диссертационного исследования.

Ба Шурои диссертационии 6D.KOA-018

назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

(734025, ш.Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17)

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Раҳмонзода Абдулло Қурбоналӣ дар мавзӯи: «Масъалаҳои асосии ҳуқуқи моликияти коммуналӣ», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзоди илмҳои ҳуқуқ аз рӯи ихтисоси 12.00.03. - Ҳуқуқи шахрвандӣ; ҳуқуқи соҳибкорӣ; ҳуқуқи онлаӣ; ҳуқуқи байналмилалӣ хусусӣ

Бо оғози баррасии автореферати таҳқиқоти диссертационии А.К. Раҳмонзода, бояд қайд намуд, ки муҳаббатҳои он хеле зиёд аст, зеро дар он хусусиятҳои табиқи ҳуқуқи моликияти коммуналӣ аз нуқтаи назари қонуни граждани дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (минбаъд – ҶТ) аз ҷониби воҳидҳои гуногуни маъмурӣ-ҳудудӣ баррасӣ карда мешавад. Қобили зикр аст, ки дар ҶТ воҳидҳои маъмурӣ-ҳудудӣ дар симои мақомоти худидоракунии маҳаллӣ, ҷамоатҳои шахрак ва деҳот салоҳияти соҳибмулкӣ, истифода ва ихтиёрдорӣ молу мулки худро амалӣ мегардонанд. Моликияти давлатӣ дар ҶТ аз рӯи принсипи дузинагӣ (ҷумҳуриявӣ ва коммуналӣ) ташаккул ёфтааст, аз ин рӯ, нақши мақомоти идоракунии давлатӣ дар ҳалли масоили дорони аҳамияти маҳаллӣ ва хоҷагии коммуналӣ бояд асосӣ бошад. Вазъияти мазкур талаб менамояд, ки тамоми зинаҳои ҳокимияти давлатӣ ва худидоракунии маҳаллӣ барои иҷрои уҳдадорӣҳои дахлдор дорони мабалағҳои кофӣ ва аз лиҳози иқтисодӣ мустақил бошанд.

Муаллиф ҳадафи таҳқиқотро, ки вазифаҳои онро муайян месозад, бомуваффақият ифода намудааст. Объекти таҳқиқотро муаллиф муносибатҳои ҷамъиятӣ, муносибатҳои ҷамъиятии марбут ба моликияти коммуналӣ ва ифодакунандаи механизми муносибатҳои амвоӣ бо иштироки мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дарҷ намудааст.

Мавзӯи таҳқиқот аз таҳлили меъёрҳои қонунгузори ҶТ, ки табиқи моликияти коммуналӣро танзим менамоянд, таҳлили амалияи табиқи ҳуқуқ оид ба он, инчунин таҳлили ҷанбаҳои норавшани назарияи моликияти коммуналӣро дар бар мегирад.

Дар рисола муаллиф таърифи мафҳуми «моликияти коммуналӣ»-ро, яъне «молу мулки моддӣ, аз ҷумла маблағҳои пулӣ, соҳибмулкӣ, истифода ва

ахтиёрдорӣ онҳо, ки аз ҷониби мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ амалӣ карда мешавад» пешниҳод намудааст.

Дар рисола, аз рӯи автореферат мулоҳиза карда мешавад, муаллиф шумораи зиёди таклифу пешниҳодотро ба миён гузоштааст, ки лоиқи дастгирӣ мебошанд. Ҳамин тариқ, метавон бо ақидаи зерини муаллиф розӣ шуд, ки ҳуқуқи моликияти коммуналӣ дорои чунин хусусиятҳост: он маҳсули татбиқи назарияи «моликияти тақсимшуда» (*dominium divisum*) буда, бо тағйироти институтсионалӣ, тақсимои дақиқи мансабҳо (вазифаҳо) ва ҳамоҳангсозии босифати фаъолияти мақомоти марказӣ ва маҳаллии ҳокимияти давлатӣ (муқаррароти 4) а. Гузашта аз ин, дар рисола ғояи ҷолибе оварда шудааст, ки ба «Воҳидҳои сарҳадӣ-худудии ВМКБ, вилоятҳо, шаҳру ноҳияҳо, шаҳраку деҳот субъектҳои махсуси ҳуқуқи граждани буда, қобилияти ҳуқуқии онҳо маҳдуд гардидааст, аз ин рӯ онҳо наметавонанд ҳама гуна фаъолиятро ба истиснои иҷрои уҳдадоризои худ, ки қонун ба таври дақиқ нисбати онҳо муайян намудааст, иҷро намоянд» ишора менамояд (муқаррароти 5).

Бояд алоҳида қайд намуд, ки хулосаҳои муаллиф дар асоси муқоисаи воҳидҳои гуногуни маъмурию худудӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба вазъи ҳуқуқии онҳо аҳамияти калони илмӣ доранд.

Махсусан мехостам, ки шумора, сатҳ ва ҳаҷми назарраси нашрияҳо, ки муқаррароти асосии таҳқиқоти диссертатсиониро инъикос мекунанд, қайд намоям.

Зимнан қайд кардан мехостам, ки боназардошти мундариҷаи автореферат, дар рисола мафҳуме, ки дар банди 5 зикр ёфтааст, ба таври бояду шояд ифшо нагардидаст, яъне нисбат ба сохторҳои сарҳадӣ-худудии ВМКБ, вилоятҳо, шаҳрҳо, ноҳияҳо, шаҳракҳо ва деҳот, ки субъектҳои махсуси ҳуқуқи граждани мебошанд ва маҳз ба онҳо татбиқ нагардидани принсипи умумии ҳуқуқи «ҳама чиз иҷозат аст, агар қонун манъ насохта бошад». Дар баробари ин, гарчанде, ки онҳо «субъектҳои махсус бошанд ҳам, дорои молу мулки алоҳида, суроғи ҳуқуқӣ, суратҳисоби бонкӣ ва номи худ буда, дар муносибатҳои молумулкӣ аз номи худ баромад мекунанд, инчунин ҳуқуқҳои мурофиавӣ доранд». Ин гуфта шарҳи иловагиро дар дифоъ тақозо мекунад, зеро аз мундариҷаи автореферат комилан маълум нест, ки вазъи сарҳадии ин худудҳо ба ваколатҳои марбут ба моликияти онҳо чӣ гуна таъсир мерасонад.

Дар асоси гуфтаҳои боло метавон ба хулосае омад, ки таҳқиқоти диссертатсионии А.К. Раҳмонзода аз нигоҳи аҳамияти илмӣ ва навоарӣ, аҳамияти назариявӣ ва амалӣ, эътимоднокӣ ва асоснокии хулосаву

Тўқаррарот ба меъёрҳои диссертатсионӣ барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқ ҷавобгӯ буда, ба ихтисоси 12.00.03 – Ҳуқуқи граждани; ҳуқуқи соҳибкорӣ; ҳуқуқи оилавӣ; ҳуқуқи байналмилалии хусусӣ мувофиқат мекунад ва муаллифи он сазовори гирифтани дараҷаи матлуби номзади илмҳои ҳуқуқ мебошад.

Доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор,
мудири кафедраи ҳуқуқи молиявӣ, истехсолоти
судии конститутсионӣ, шахрвандӣ ва маъмурии
Донишгоҳи давлатии Ҷанубу Ғарбӣ

/имзо ва муҳр/ Лагутин Игор Борисович

Суроға: 300040, Россия, ш. Курск, куч. 50-солгаии Октябр, 94, тел.+7 (4712)
22-26-08, e-mail: law-drlccap@mail.ru

31.05.2023

Имзои Лагутин И.Б.-ро тасдиқ менамоям
Мутахассис оид ба кадр /имзо/ Черних Т.В.

Муҳр: Муассисаи федералии давлатии буҷавии таълимии «Донишгоҳи
давлатии Ҷанубу

 Intourist ОБЩЕСТВО С ОГРАНИЧЕННОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТЬЮ "ИНТУРИСТ" ЧАМЪИЯТИ ДОРСИ МАСЪУЛИЯТИ МАҲДУДИ "ИНТУРИСТ" LIMITED LIABILITY COMPANY "INTOURIST" Address: 2319, Ayni str. Dushanbe city, Tajikistan Tel.: (+992) 30-040-70-60	ТАРҶУМА ДУРУСТ АСТ
	TRANSLATION IS CORRECT
	ПЕРЕВОД ВЕРЕН
	Date <u>19.06.2023</u> Signature <u>[Signature]</u> Translator <u>[Signature]</u>

Город Душанбе,
Республика Таджикистан

19.06.2023 года. Я, Худоёрзода Ф.Р. государственный нотариус
Главной государственной нотариальной конторы Министерства
юстиции Республики Таджикистан, свидетельствую подлинность
подписи, сделанной переводчиком Мукимзода Фирузой в моём
присутствии. Личность её установлена.

Зарегистрировано в реестре за №11Д- 21262

Взыскано государственной пошлины:

Государственный нотариус

Регистровано, прош
скреплено печатью на
19.06.2023

19.06. соли 2023. Ман, Худоёрзода Ф.Р. нотариуси давлатии ~~Таджикистон~~
нотариалии давлатии Вазорати Адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, ~~асди~~
имзои гузоштаи тарҷумони ба ман маълум Муқимзода Фируза ~~ба қайд гирифта~~
медихам. Шахсияти у муайян карда шудааст.

Дар феҳрасти таҳти № 11Д- 21262 ба қайд гирифта

Боқи давлати ба миқдори

пардохт карда шудааст.

НОТАРИУСИ ДАВЛАТӢ